

MARKNADSDOMSTOLEN

DOM

2002: 23

2002-09-20

Dnr B 4/01

SÖKANDE

Konsumentombudsmannen (KO)
118 87 STOCKHOLM

MOTPART

RSLCOM Sweden Private AB, 556359-5999,
Box 16031, 412 21 GÖTEBORG
Ombud: advokaten Gillis Åkesson, Holm & Co Ad-
vokatbyrå KB, Box 7531, 103 93 STOCKHOLM

SAKEN

Oskäligen avtalsvillkor avseende telefonabonnemang

DOMSLUT

Marknadsdomstolen förbjuder RSLCOM Sweden Private AB vid vite av 400 000 kr att för telefonabonnemang till konsument tillämpa följande eller väsentligen samma villkor:

- a) ”--- Om kunden inte accepterar avgiftshöjningen har han rätt att skriftligen säga upp avtalet med verkan från höjningens startdatum. Sådan uppsägning skall ske skriftligen innan höjningen träder i kraft.”
- b) ”--- Vidare har RSL COM rätt att stänga av tjänsten till dess full betalning skett.”
- c) ”Om kunden helt eller delvis dröjer med betalningen mer än 14 dagar efter det att RSL COM sänt påminnelse, har RSL COM rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet.”
- d) ”--- Kunden medger att uppgifterna får användas för nummerupplysningsändamål samt för utformning av RSL COMs information och erbjudanden till kunden i samband med abonnemang.”

- e) ”RSL COM skall vara befriat från skadestånd och andra påföljder om fullgörande av visst åtagande förhindras eller väsentligen försvåras av omständighet som RSL COM rimligen inte kunnat råda över eller förutse. Som befriande omständighet skall bl a anses arbetskonflikt, naturpåverkan, eldsvåda, myndighetsbestämmelse eller annan offentlig reglering, fel i extern tele-förbindelse, varor eller annan liknande omständighet.”
- f) ”För skada till följd av att RSL COM ej fullföljt sina åtaganden enligt detta avtal, utgår ersättning enbart för direkta utgifter som föranletts av skadan. Ingen ersättning utgår för indirekt förlust, följdskada --- eller skada som rimligen inte kunnat förutses av RSL COM.”
- g) ”RSL COMs skadeståndsansvar är begränsat till 10.000 kr per år, oavsett omfattningen av de skador som inträffat under året.”
- h) ”Uppsägningen skall ske skriftligen för att vara giltig.”
- i) ”--- Stockholms tingsrätt skall vara första instans.”
- j) ”Anspråk --- skall, för att kunna göras gällande, framställas skriftligen till den andra parten utan oskäligt dröjsmål, dock senast 90 dagar efter det att den händelse på vilket anspråket grundas inträffade.”

YRKANDEN, M.M.

KO har, så som talan slutligen bestämts, yrkat att Marknadsdomstolen förbjuder RSL COM Sweden Private AB (härefter betecknat RSL COM) vid vite att för telefonabonnemang till konsument tillämpa följande eller väsentligen samma villkor:

- a) ”--- Om kunden inte accepterar avgiftshöjningen har han rätt att skriftligen säga upp avtalet med verkan från höjningens startdatum. Sådan uppsägning skall ske skriftligen innan höjningen träder i kraft.”
- b) ”--- Vidare har RSL COM rätt att stänga av tjänsten till dess full betalning skett.”
- c) ”Om kunden helt eller delvis dröjer med betalningen mer än 14 dagar efter det att RSL COM sänt påminnelse, har RSL COM rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet.”
- d) ”--- Kunden medger att uppgifterna får användas för nummerupplysningsändamål samt för utformning av RSL COMs information och erbjudanden till kunden i samband med abonnemanget.”

- e) ”RSL COM skall vara befriat från skadestånd och andra påföljder om fullgörande av visst åtagande förhindras eller väsentligen försvåras av omständighet som RSL COM rimligen inte kunnat råda över eller förutse. Som befriande omständighet skall bl a anses arbetskonflikt, naturpåverkan, eldsvåda, myndighetsbestämmelse eller annan offentlig reglering, fel i extern tele-förbindelse, varor eller annan liknande omständighet.”
- f) ”För skada till följd av att RSL COM ej fullföljt sina åtaganden enligt detta avtal, utgår ersättning enbart för direkta utgifter som föranletts av skadan. Ingen ersättning utgår för indirekt förlust, följdskada --- eller skada som rimligen inte kunnat förutses av RSL COM.”
- g) ”RSL COMs skadeståndsansvar är begränsat till 10.000 kr per år, oavsett omfattningen av de skador som inträffat under året.”
- h) ”Uppsägningen skall ske skriftligen för att vara giltig.”
- i) ”--- Stockholms tingsrätt skall vara första instans.”
- j) ”Anspråk --- skall, för att kunna göras gällande, framställas skriftligen till den andra parten utan oskäligt dröjsmål, dock senast 90 dagar efter det att den händelse på vilket anspråket grundas inträffade.”

RSL COM har bestritt KO:s talan.

RSL COM har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 60 000 kronor.

KO har bestritt RSL COM:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader på den grunden att sådana kostnader inte lagligen kan utgå i mål enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

De av KO påtalade avtalsvillkoren återfinns i domsbilagan.

PARTERNAS TALAN

Parterna har i huvudsak anfört följande.

KO

Den svenska telemarknaden avreglerades under 1990-talet för det fasta telenätet. Konsumenterna kan välja en operatör för ett enskilda samtal genom att slå dennes prefix före abonnentnumret. Sedan juni 1998 kan konsumenten välja en operatör genom förval vilket innebär att konsumenten registrerar sig hos den teleoperatör han vill vara kund hos och på så sätt automatiskt ringer via denna operatör.

RSL COM är ett företag som tillhandahåller bl.a. internetabonnemang och teleabonnemang för fast telefoni. Företaget ingår i den globala telecomkoncernen RSL Communications, Ltd. RSL COM är etablerat i Sverige sedan år 1994. RSL COM har inte etablerat något eget accessnät utan konsumenterna får tillgång till RSL COM:s telefonitjänst genom uppkoppling över det publika nätet.

Konsumentverket/KO har granskat RSL COM:s avtalsvillkor för fast telefon och funnit att vissa villkor inte kan bedömas som skäligen ur konsumentsynpunkt. Enligt 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, AVLK, kan en näringsidkare förbjudas att vid erbjudande av en vara, tjänst eller annan nytting för huvudsakligen enskilt bruk använda avtalsvillkor som är oskäligen mot konsumenten, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Ett avtalsvillkor är typiskt sett oskäligt mot konsumenten om det med avvikelse från gällande dispositiva rättsregler leder till en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger. Det skall vara fråga om en avvikelse som ger näringsidkaren en förmån eller berövar konsumenten en rättighet. En totalbedömning av avtalets verkningar görs varvid såväl priset som övriga avtalsvillkor måste beaktas (se prop. 1994/95:17 s. 89 f. med hänvisning till prop. 1971:15).

Telefoni får anses vara en nödvändighetstjänst. Det torde idag endast finnas ett fåtal hushåll utan telefonabonnemang för fast telefoni och kostnaden för tjänsten upptar en icke obetydlig del av hushållsbudgeten. För sådana tjänster är det särskilt viktigt att tillhan-

dahållandet sker på skäliga villkor. De påtalade avtalsvillkoren tillhandahålls eller har tillhandahållits av RSL COM i bolagets avtalsförhållande med konsumenter. Avtalsvillkoren har masskaraktär och liknande villkor som de påtalade används dessutom av andra operatörer. Marknadsdomstolen har tidigare funnit det påkallat ur allmän synpunkt att meddela förbud mot vissa villkor i ett kontraktsformulär som ansågs ha masskaraktär trots att bolaget invänt att villkoren inte längre användes (se rättsfallet MD 1982:8). Marknadsdomstolen har även uttalat att det faktum att ett påtalat villkor upphört att tillämpas inte utgör något hinder mot en prövning av dess skälighet (se MD 1997:1). Det måste därför anses påkallat från allmän synpunkt att det yrkade förbudet meddelas.

Villkoret a)

”--- Om kunden inte accepterar avgiftshöjningen har han rätt att skriftligen säga upp avtalet med verkan från höjningens startdatum. Sådan uppsägning skall ske skriftligen innan höjningen träder i kraft.”

Av villkorslistan i EG-direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal (93/13/EEG) framgår bl.a. att en förutsättning för att ett villkor som tillåter näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren, respektive tillåter näringsidkaren att höja priset, inte skall anses som oskäligt, är att konsumenten skall kunna säga upp avtalet. Om det i avtalet ställs krav på att uppsägningen skall ske på visst sätt innebär det en begränsning av konsumentens rätt i förhållande till vad som anges i villkorslistan som förutsättning för att sådana villkor inte skall anses om oskäliga.

Marknadsdomstolen har förbjudit villkor som inskränkt konsumentens rätt att reklamera eller där visst sätt för reklamation föreskrivits (MD 1973:10 och MD 1977:9). Eftersom det inte finns något formkrav på uppsägning av avtal innebär ett avtalsvillkor som anger att uppsägning av avtalet skall ske skriftligen en inskränkning av konsumentens rätt i förhållande till dispositiv rätt varför det måste anses som oskäligt.

Villkoret b)

”--- Vidare har RSL COM rätt att stänga av tjänsten till dess full betalning skett.”

Villkoret innebär att RSL COM förbehåller sig rätten att stänga teleanslutningen för både in- och utgående samtal. Avbrytande av teletjänst regleras i 30 § telelagen (1993:597) vilken är tvingande. Enligt detta lagrum skall konsumenten, om denne inte betalat tjänsten i rätt tid, uppmanas att betala inom viss skälig tid innan tillhandahållandet får avbrytas. Abonnetten skall också underrättas om att tillhandahållandet kan komma att avbrytas. Erläggs betalning får tillhandahållandet inte avbrytas. Bestämmelsen infördes genom lag (1999:578) den 1 juli 1999 för att genomföra taltefondirektivet (98/10/EG). Bestämmelsen är utformad så att den omfattar samtliga operatörer som tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt. I artikel 21 i nämnda direktiv anges bl.a. att medlemsstaterna skall ge tillstånd till de särskilda åtgärder som skall vidtas då telefonräkningar avseende fasta allmänt tillgängliga telefontjänster inte betalas och att åtgärderna skall säkerställa att abonnenten vederbörligen varnas innan tjänsten avbryts eller stängs av. Enligt förarbetena till bestämmelsen (prop. 1998/99:92 s. 40) innebär bestämmelsen att teleoperatören måste uppmana abonnenten att betala innan anslutningen kan stängas på grund av att teleräkningen inte betalats i rätt tid.

Av ett utlåtande den 10 januari 2002 från Post- och telestyrelsen, PTS, framgår bl.a. att verksamhet som innebär att teleoperatören i rollen av förvals- och prefixoperatör tillhandahåller indirekt abonnentanslutning åt abonnenten vid accessnätoperatörens fasta nätanslutningspunkt, anses vara ett tillhandahållande av telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt. Av utlåtandet kan inte annan slutsats dras än att RSL COM tillhandahåller telefoni till fast nätanslutningspunkt till konsumenterna.

Villkoret, som ger intryck av att RSL COM har rätt att stänga av tjänsten utan att iaktta vad som föreskrivs i 30 § telelagen, måste anses som oskäligt då det står i strid med tvingande lagstiftning vars syfte är att skydda konsumenten mot att avstängning sker utan att denne först varnats avseende följden av utebliven betalning.

Villkoret c)

”Om kunden helt eller delvis dröjer med betalningen mer än 14 dagar efter det att RSL COM sänt påminnelse, har RSL COM rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet.”

Villkoret innebär att RSL COM har rätt att säga upp avtalet under angivna villkor oavsett hur litet belopp konsumenten är i dröjsmål med.

I avsaknad av tillämplig civilrättslig lagstiftning för telefonitjänster i detta avseende torde det vara nödvändigt att vid bedömningen av villkoren söka ledning i lagstiftningen på andra områden och allmänna kontraktsrättsliga grundsatser (jfr MD 1982:8). I såväl den konsumenträttsliga lagstiftningen (konsumenttjänstlagen (1985:716), KtjL, och konsumentköplagen (1990:932), KkL, som köplagen (1990:931) krävs att konsumentens/köparens dröjsmål med betalningen utgör ett väsentligt avtalsbrott för att näringsidkaren skall ha rätt att häva avtalet. För hävningsrätt krävs således i såväl tvingande konsumenträttslig som dispositiv lagstiftning att det är mer än en ringa del av betalningen som är försenad eller att dröjsmålet av annan anledning kan anses som väsentligt.

Marknadsdomstolen fann i målet MD 1982:8 att ett villkor som tillförsäkrade säljaren rätt att häva vid dröjsmål oavsett fördröjningens omfattning och orsaker var oskäligt (se även MD 1979:3 och MD 1995:33). Villkoret, som ger RSL COM rätt att häva avtalet även om konsumentens dröjsmål med betalningen inte kan anses väsentligt, måste följaktligen anses oskäligt.

Villkoret d)

”--- Kunden medger att uppgifterna får användas i nummerupplysningsändamål samt för utformning av RSL COMs information och erbjudanden till kunden i samband med abonnemanget.”

Enligt 11 § personuppgiftslagen (1998:204), PuL, får personuppgifter inte lämnas ut eller användas i direkt marknadsföring om konsumenten anmält att denne inte går med på sådan behandling. En konsument som lämnat sitt samtycke har rätt att återkalla det (12 § PuL).

Enligt de branschregler som tagits fram på initiativ av Swedish Direct Marketing Association (Swedma) skall den vars personuppgifter samlas in informeras om bl.a. vart denne skall vända sig för att anmäla önskan att uppgifterna inte används för direktmarknadsföringsändamål samt vad som i övrigt krävs för att denne skall kunna ta till vara sina rättigheter. Informationen skall lämnas på ett sådant sätt att det finns rimliga garantier för att den registrerade tar del av denna.

Aktuellt villkor anger att kunden samtycker till att dennes personuppgifter används i direkt marknadsföring. Det saknas information om att kunden har rätt att återkalla samtycket och hur denne i sådant fall skall gå till väga. Med hänsyn till att villkoret är intaget i de allmänna avtalsvillkoren och med beaktande av villkorets utformning och avsaknaden av information om återkallelsemöjligheter ger det intryck av att konsumenten är bunden av medgivandet. Eftersom konsumenten enligt tvingade lagstiftning (12 § PuL) har rätt att återkalla medgivandet ger villkoret en vilseledande bild av konsumentens lagliga rättigheter och bör därför anses som oskäligt (jfr MD 1982:6).

Villkoret e)

”RSL COM skall vara befriat från skadestånd och andra påföljder om fullgörande av visst åtagande förhindras eller väsentligen försvåras av omständigheter som RSL COM rimligen inte kunnat råda över eller förutse. Som befriande omständighet skall bl.a. anses arbetskonflikt, naturpåverkan, eldsvåda, myndighetsbestämmelser eller annan offentlig reglering, fel i extern tele-förbindelse, varor eller annan liknande omständighet.”

Huruvida aktuellt avtalsvillkor är oskäligt bör bedömas utifrån att friskrivningen är mycket långtgående.

I den konsumentskyddande lagstiftningen (31 § KtjL samt 14 och 30 §§ KkL) stadgas ett kontrollansvar för näringsidkaren. Även i ellagen (1997:857) föreskrivs ett kontrollansvar (11 kap. 10 §). Förutsättningarna för tillhandahållandet av el- respektive telefonitjänst framstår i flera avseenden som likvärdiga.

Kontrollansvaret innebär i huvudsak att konsumenten har rätt till ersättning för skada orsakad av dröjsmål eller fel om inte näringsidkaren visar att dröjsmålet/felet beror på ett hinder utom hans kontroll som han inte skäligen kunde ha förväntats räkna med vid avtalets ingående. Händelser som härrör från näringsidkarens egen organisation anses denne kunna påverka. Näringsidkaren är således ansvarig när orsaken till avbrottet har ett nära samband med det sätt på vilket verksamheten drivs. Dessutom krävs det att näringsidkaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit följderna. Eftersom RSL COM har kontroll över sin verksamhet är det rimligt att RSL COM bär ansvaret för händelser inom dess kontroll.

De omständigheter som anges i villkoret kan utgöra ett hinder utom RSL COM:s kontroll, men många gånger kan de angivna händelserna, t.ex. arbetskonflikt inom företaget, anses ligga inom näringsidkarens kontroll. RSL COM bör även ansvara för varor som bolaget, dess leverantör eller annan som bolaget anlitat, hanterar. Det kan även förekomma att de angivna händelserna uppkommit på grund av RSL COM:s vårdslöshet. Enligt gällande dispositiv rätt torde fel eller dröjsmål som uppkommit på grund av näringsidkarens vårdslöshet medföra att denne ådrar sig ett skadeståndsansvar. En så långt gående friskrivning som i det aktuella villkoret kan därför under inga förhållanden anses godtagbar i konsumentförhållanden.

Villkoret f)

”För skada till följd av att RSL COM ej fullföljt sina åtaganden enligt detta avtal, utgår ersättning enbart för direkta utgifter som föranletts av skadan. Ingen ersättning utgår för indirekt förlust, följdskada --- eller skada som rimligen inte kunnat förutses av RSL COM.”

Villkoret som begränsar bolagets ansvar till att endast gälla direkta förluster är en så långtgående friskrivning att det måste anses som oskäligt. I rättsfallet MD 1982:15 ansåg Marknadsdomstolen att ett villkor som undantog bolaget från ansvaret för indirekta kostnader var oskäligt. Marknadsdomstolen har även när fråga var om avtalsvillkor mel-

lan näringsidkare ansett villkor som friskrev ena parten från ansvar för indirekt skada eller följdskada som oskäligt (MD 1995:33).

Enligt punkten 1 b i villkorslistan i EG-direktivet om oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal skall ett avtalsvillkor vars mål eller konsekvens är att otillbörligen utesluta eller begränsa konsumentens lagliga rättigheter gentemot näringsidkaren i händelse av att näringsidkaren bryter helt eller delvis mot någon avtalsförpliktelse anses vara oskäligt.

Av 32 § KkL respektive 31 § KtjL framgår att konsumenten har rätt till ersättning för de kostnader denne drabbats av på grund av fel i varan respektive tjänsten eller säljarens dröjsmål. Näringsidkaren skall utge full ersättning till konsumenten. Någon uppdelning görs inte mellan direkt respektive indirekt skada. Det är rimligt att reglerna i KtjL tillämpas analogt i detta fall.

Det är inte orimligt för RSL COM att ta ett fullt skadeståndsansvar när det gäller skador orsakade av att bolaget inte fullföljt sina åtaganden enligt avtalet. Det kan härvid beaktas att för det fall RSL COM påtar sig ett kontrollansvar är bolagets skadeståndsansvar begränsat på så sätt att bolaget endast ansvarar för skador orsakade av fel eller dröjsmål som varit kontrollerbara för näringsidkaren. Dessutom åligger det den konsument som påstår sig ha drabbats av skada att visa såväl att adekvat kausalitet föreligger som storleken på skadan.

Med hänsyn till vad som ovan anförts måste bolagets villkor som begränsar skadeståndsrätten till att endast omfatta direkta utgifter anses oskäligt.

RSL COM begränsar vidare sitt ansvar till att inte heller omfatta direkta skador om dessa inte kunnat förutses av bolaget. Vad som sagts beträffande begränsningen av indirekta skador gäller enligt KO i ännu högre grad avseende begränsningar av direkta skador.

Villkoret g)

”RSL COMs skadeståndsansvar är begränsat till 10.000 kr per år, oavsett omfattningen av de skador som inträffat under året.”

Skadestånd har en reparativ funktion och syftar till att försätta den skadelidande i samma ekonomiska situation som han skulle ha varit i om han inte hade drabbats av skadan. Villkoret begränsar RSL COM:s skadeståndsansvar på ett sätt som strider mot såväl skadeståndsreglerna i den tvingande konsumentskyddande lagstiftningen (t.ex. enligt 31 och 32 §§ KtjL) som skadeståndsrätten, vilka bygger på principen att den skadelidande skall ha full ersättning för den skada han eller hon lider. Villkoret begränsar bolagets skadeståndsansvar till 10 000 kr per år oavsett omfattningen och orsakerna till skadorna. Villkoret innebär att RSL COM begränsat sitt ansvar även för det fall skadan orsakats genom vårdslöshet från bolagets sida. En sådan begränsning av skadeståndsskyldigheten måste enligt KO:s mening anses oskälig. Skadeståndet kan dessutom grundas på att RSL COM brutit någon avtalsförpliktelse varför villkoret är oskäligt även enligt punkten 1 b i villkorslistan i EG-direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal.

Villkoret h)

”Uppsägningen skall ske skriftligen för att vara giltig.”

En muntlig uppsägning bör kunna göras gällande på samma sätt som en skriftlig. Ett krav på att en uppsägning skall vara skriftlig innebär att förfarandet i samband med uppsägning blir mer komplicerat för konsumenten. Med hänsyn till att det inte finns något formkrav avseende uppsägning av avtalet kan muntlig uppsägning enligt dispositiv rätt göras gällande. Att uppställa krav på skriftlighet för att uppsägningen skall vara giltig är därför oskäligt.

Villkoret i)

” --- Stockholms tingsrätt skall vara första instans.”

Enligt 10 kap. 8 a § rättegångsbalken får i tvist mellan konsument och näringsidkare rörande vara, tjänst eller annan nyttinghet som tillhandahållits huvudsakligen för enskilt bruk talan mot näringsidkare väckas vid rätten i den ort där konsumenten har sin hemvist. Villkoret att Stockholms tingsrätt skall vara första instans vid tvist med konsument strider således mot gällande rätt. Villkoret är oskäligt då det kan vilseleda konsumenten om dennes rättighet enligt lag.

Villkoret j)

”Anspråk --- skall, för att kunna göras gällande, framställas skriftligen till den andra parten utan oskäligt dröjsmål, dock senast 90 dagar efter det att den händelse på vilket anspråket grundades inträffade.”

Villkoret reglerar dels sättet för reklamation och framställan av ersättningsanspråk, dels den tid inom vilken reklamation och krav på ersättning måste framställas.

Av förarbetena till konsumentköplagen (prop. 1989/90:89 s. 113), KkL, framgår att det räcker med ett enkelt meddelande att konsumenten vill åberopa ett fel för att dennes skyldighet att reklamera skall anses fullgjord. Marknadsdomstolen har prövat villkor där visst sätt för reklamation föreskrivits och funnit det oskäligt (MD 1977:9 och 1990:7). Villkor om att reklamationen skall ske skriftligen för att inte konsumenten skall förlora sin rätt att påtala ett fel, kan enligt KO:s mening inte heller anses skäliga i konsumentförhållanden på andra områden.

Kravet på att reklamationen skall ske inom viss tid innebär bl.a. att konsumenten har 90 dagar på sig att göra en invändning mot fakturan. Följden av ett sådant snävt villkor är att konsumenten kan riskera att förlora sin rätt att göra invändningar mot krav som kan vara helt grundlösa. När det gäller reklamation som berör kvaliteten på tjänsten är reklamationstiden oskäligt kort eftersom villkoret ställer konsumenten i ett sämre läge än vad han skulle ha haft enligt t.ex. KkL. Marknadsdomstolen har tidigare förbjudit villkor som tidsmässigt begränsat konsumentens rätt att reklamera (MD 1973:10 och MD 1977:9).

Enligt 17 § KtjL är preskriptionstiden för reklamation normalt två år för konsumenten. När någon drabbas av en skada som inte regleras av tvingande konsumenträttslig lagstiftning och med anledning därav får en fordran gälla, om inte annat avtalats, allmänna preskriptionsregler, vilket innebär att en fordran preskriberas efter 10 år. För en fordran mot en konsument är dock preskriptionstiden tre år. Det av RSL COM använda villkoret innebär att såväl fordringar som konsumenten har mot RSL COM som fordringar som bolaget har mot en konsument inte kan göras gällande efter 90 dagar. Villkoret strider mot den lagstadgade ordningen, innebärande att en fordran mot konsument preskriberas på kortare tid än mot näringsidkaren, och leder till att en betydande obalans uppkommer mellan parterna. Villkoret begränsar undantagslöst konsumentens rätt att reklamera respektive framställa krav till 90 dagar även för det fall det i och för sig kan anses skäligt att reklamation sker därefter. Vidare bör beaktas att skadans omfattning kan vara oklar samt att konsumenten även av andra skäl kan sakna reella möjligheter att framställa sitt krav på ersättning inom den tid som stipuleras i avtalet. Ett villkor som på detta sätt regleras i avtalet inskränker konsumentens rätt att framställa ersättningskrav, vilket medför att betydande obalans uppkommer mellan parterna och villkoret måste därför anses oskäligt.

RSL COM

De i målet allmänna villkoren avser telefonitjänster. RSL COM erbjuder telefoni- och dataöverföringstjänster på den svenska marknaden. Bolaget innehar Post- och telestyrelsens tillstånd att bedriva televerksamhet i det fasta telenätet. I förhållande till privatkunder/konsumenter erbjuds fast telefoni genom det publika telenätet. I förhållande till konsumenter har RSL COM inte etablerat något eget accessnät. Konsumenter får tillgång till bolagets telefonitjänst genom uppkoppling över det publika telenätet. Uppkoppling sker via förval eller genom användande av nummerprefix. Ett abonnemang hos RSL COM förutsätter således att kunden även har ett abonnemang hos en accessnätsoperatör, företrädesvis Telia. Telemarknadens funktionssätt innebär att abonnenten dessutom kan teckna andra abonnemang med konkurrerande teleföretag, t.ex. Tele 2 och Telenordia. Gentemot konsumenter utgår ingen fast avgift för den konsument som tecknar sig som abonnent hos RSL COM. Kunden betalar endast för faktiskt utnyttjad samtalstid och bolaget tillämpar inte heller några bindningstider.

Den internationella telemarknaden har under senare år genomgått en genomgripande omstrukturering. Dagens marknadssituation innebär att priser sätts i konkurrens. Den nya marknadssituationen har kommit konsumenterna till godo genom den dramatiska sänkningen av priser för telefoni som skett under de senaste fem åren. De tjänster och produkter som erbjuds av teleoperatörer kan generellt sammanfattas under beteckningen teletjänster. Sådana kan grovt uppdelas i tre kategorier: accesstjänster, telefonitjänster och övriga tjänster, de sistnämnda av varierande slag.

Telekommunikation är en tekniktät och avancerad kommunikationstjänst. Genom samtrafikavtal kan teleoperatörer använda sig av andra teleoperatörers nät. Alla svenska teleoperatörer, oavsett om de har egna nät eller ej har samtrafikavtal med Telia. Avbrott och tekniska problem i telenätet påverkar således inte bara nätoperatörerna utan alla svenska teleoperatörer.

KO har inte tagit tillräcklig hänsyn till den rådande marknadssituationen i bedömningen av RSL COM:s allmänna villkor.

Vad gäller KO:s yrkanden under punkterna b), c), f) och j) är dessa avtalsvillkor inte oskäligen. När det gäller punkterna a), d), e), g), h) och i) används dessa inte av RSL COM.

I de delar där KO:s förbudstalan bestrids på den grunden att avtalsvillkoren inte är oskäligen, menar RSL COM att villkoren uppfyller gällande regler och är skäligen i förhållande till rådande marknadssituation och bolagets agerande gentemot konsumenterna.

RSL COM har inget intresse av att föra en historisk process avseende huruvida de villkor som bolaget tillämpade för något år sedan var oskäligen eller ej. RSL COM har inte angett på de enskilda punkterna huruvida bolaget medgivit att villkoren var oskäligen eller inte utan överlämnar detta till Marknadsdomstolens bedömning varvid bör beaktas att bolaget överhuvudtaget inte uttalat sig i frågan om dessa villkors skäligenhet. När det gäller villkoret under e) som har ett direkt samband med villkoret under f) har dock RSL COM

utvecklat sin inställning. Att RSL COM ändrat villkoren skall därvid inte tolkas som att bolaget medgett att de var oskäligen.

Hänvisningen till RSL COM:s allmänna villkor avser bolagets nu, och vid tiden för stämmningsansökan sedan länge, gällande villkor.

Villkoret a)

RSL COM har justerat detta villkor och något krav på skriftlig uppsägning föreligger inte.

Villkoret b)

RSL COM har inte genom det aktuella villkoret förbehållit sig rätten att i strid med tvingande lagstiftning stänga av tjänsten.

RSL COM innehar tillstånd att bedriva telefoni till fast nätanslutningspunkt enligt 7 § telelagen (1993:597). Detta tillstånd används endast för vissa företagskunder. RSL COM har idag ingen verksamhet avseende telefoni till fast nätanslutningspunkt gentemot konsumenter utan bolagets privatkunder utnyttjar annan operatör, så gott som uteslutande Telia, för denna tjänst. Vad RSL COM tillhandahåller konsumenterna är en annan tjänst enligt 5 § 3 p telelagen, i det aktuella fallet telefoni i det fasta telenätet.

Av 30 § telelagen framgår att tillhandahållande av telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt får avbrytas om tjänsten inte betalas i rätt tid. Med telefoni till fast nätanslutningspunkt måste avses de tjänster som accessnätsoperatören tillhandahåller. RSL COM är inte i något fall accessnätsoperatör gentemot konsument. 30 § telelagen är inte tillämplig på RSL COM:s tjänster och således inte heller tillämplig på de allmänna villkor som är föremål för prövning i målet.

I Post- och telestyrelsens, PTS, yttrande av den 10 januari 2002 framgår av PTS slutsats under rubriken "RSL COM:s verksamhet" dels att RSL COM innehar tillstånd att tillhandahålla telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt, vilket RSL COM vitsordar men

vilket tillstånd bolaget endast utnyttjar mot företagskunder och inte gentemot konsumenter, dels att RSL COM ”tillhandahåller telefonitjänst genom samtrafikerande accessnätoperatörers fasta nätanslutningspunkter” dvs. inte samma lokution som i 30 § telelagen. PTS yttrande i denna del kan därför inte ligga till grund för att RSL COM skulle anses omfattas av 30 § telelagen. Däremot kan PTS tolkning av den aktuella lokutionen i 40 § telelagen ligga till grund för att anse att det är accessnätoperatören som avses även i 30 § telelagen. Det vore mycket märkligt och olyckligt om samma lokution gavs olika tolkningar i olika paragrafer i telelagen. PTS har inte heller angett att RSL COM omfattas av 30 § eller 40 § telelagen eller att RSL COM tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt, utan vad PTS angett i sina slutsatser är att RSL COM ”tillhandahåller telefonitjänst genom samtrafikerande accessnätoperatörers fasta nätanslutningspunkter”, dvs. inte alls vad som anges i 30 § telelagen. 30 och 40 §§ telelagen tar i grunden sikte på samma operatör – accessnätoperatören – som kan stänga av telefonitjänsten helt eller koppla in nya telefonitjänster från andra operatörer. Bestämmelserna i 30 och 40 §§ telelagen måste därför tolkas uniformt och i båda fallen anses avse accessnätoperatören. Vid en sådan tolkning faller RSL COM utanför tillämpningen av 30 §, eftersom förvalsoperatörer av rent tekniska skäl inte kan tillämpa 40 § och därför faller utanför denna.

Bakgrunden till 30 § telelagen är att kunden inte skall förhindras att nå det allmänna telefonätet utan föregående varning. Konsumenten förhindras inte från detta bara för att RSL COM stänger av sin tjänst eftersom konsumenten kan använda annan operatör. Skulle Marknadsdomstolen finna att 30 § telelagen är tillämplig menar RSL COM att villkoret i de allmänna bestämmelserna ändå är skäligt. RSL COM har rutiner som uppfyller kraven i 30 § telelagen. I inkassokravet anger bolaget att man kan komma att stänga av tjänsten om kunden inte erlägger betalning. Villkoret innebär enligt sin lydelse ingen rätt för RSL COM att utan varning stänga av tjänsten utan anger bara att bolaget har rätt att stänga av tjänsten. Villkoret strider således inte mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning, om den nu överhuvudtaget är tillämplig, utan är i enlighet med denna och kan därför inte vara oskäligt.

Villkoret c)

För att en uppsägning skall komma ifråga, måste RSL COM enligt villkoret först ha skickat betalningspåminnelse och därefter väntat 14 dagar. Påminnelsen går ut tidigast 14 dagar efter förfallodagen. RSL COM:s uppsägning av avtalet sker därför tidigast 28 dagar efter förfallodagen. Att konsumenten inte erlagt betalning inom 28 dagar från förfallodagen torde alltid vara att anse som en väsentlig betalningsförsening som ger RSL COM rätt att säga upp avtalet. En jämförelse kan göras med villkoren i hyreslagen. Det skall i detta sammanhang noteras att telefonitjänster är en hela tiden pågående tjänst till skillnad från ett normalt köp. Konsumenten kan under hela tiden utnyttja RSL COM:s tjänster och öka sin skuld till bolaget. Att RSL COM trots detta skulle tvingas att fortsätta tillhandahålla tjänsten då konsumenten dröjt med betalning mer än 28 dagar är orimligt. Även om RSL COM säger upp avtalet så hindrar inte det konsumenten från att telefonera med annan operatör. En jämförelse som KO menar sig kunna göra med konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen låter sig därför inte göras enligt RSL COM:s mening. Villkoret kan mot denna bakgrund inte anses oskäligt.

Villkoret d)

RSL COM har justerat detta villkor och det anges nu att det endast är om kunden inte begärt annat som RSL COM kan använda personuppgifterna för marknadsföring eller lämna ut dem för nummerupplysningsändamål. RSL COM menar att villkoret i sin nya utformning uppfyller gällande lagar och branschpraxis och därför inte är oskäligt.

RSL COM lämnar inte ut personuppgifter om sina abonnenter till tredje part. Detta förhållande framgår av de aktuella allmänna villkoren. Syftet med den aktuella paragrafen är att göra kunden medveten om att abonnentuppgifter kommer att lagras i en databas och att abonnenten som en följd av abonnemanget kommer att erhålla visst utskick från RSL COM.

Villkoret e)

RSL COM har justerat detta villkor och tar nu klart och tydligt på sig ett kontrollansvar. Bolaget menar att villkoret i sin nya utformning inte är oskäligt. Även om RSL COM infört kontrollansvar i sina kundvillkor innebär inte detta att RSL COM skulle anse att ett culpaansvar i sig vore oskäligt. RSL COM bestrider att ett avtalsvillkor som bygger på culpaansvar i avtal mellan teleoperatör och konsument på den svenska telemarknaden skulle strida mot 3 § avtalsvillkorslagen.

Kontrollansvaret kännetecknas av att näringsidkaren bara står fri från ansvar i förhållande till kunden om det föreligger ett hinder för fullgörelse utanför säljarens kontroll, som säljaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med ”vid köpslutet” (prop. 1988/89:76 s. 112) och som säljaren inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Regler om kontrollansvar återfinns i köplagen (1990:931), konsumentköplagen (1990:932), konsumenttjänstlagen (1985:716) och ellagen (1997:857). Ingen av dessa lagar är direkt tillämplig på en teleoperatörs verksamhet och tillhandahållande av teletjänster till kund. Inte heller i övrigt finns någon grund för analogislut med den lagstiftning som gäller på det köprättsliga och i övrigt konsumenträttsliga området. Det är en klar och grundläggande skillnad mellan köpeavtal som normalt fullgörs vid ett tillfälle genom att pengar byts mot en produkt, och ett långvarigt avtal om teletjänster som omfattar att konsumenten får tillgång till en transmissionskapacitet för att hantera sin privata kommunikation. RSL COM vidhåller att skillnaderna mellan elleveranser och tillhandahållande av teletjänster är så avgörande och föreligger i en sådan utsträckning att analog tillämpning av ellagens regler på teleområdet är utesluten. Olikheterna gäller även ifråga om möjligheterna att göra prognoser över nyttjande av elektricitet respektive teletjänster.

Kontrollansvar för elleverantörer infördes genom lagstiftning efter det att avtalsvillkorslagen trätt i kraft. Lagstiftaren har uppenbarligen ansett att ett analogislut från konsumenträttslig lagstiftning inte kunnat göras utan lagstöd och att avtalsvillkorslagen inte varit tillämplig på konsumentvillkor som innehåller culpaansvar.

Tillhandahållandet av teletjänster regleras i telelagen (1993:597) som under senare år genomgått ingripande förändringar för att harmonieras med EG-rätten. Med hänsyn till att televerksamhet är särreglerad är utrymmet för analogisk tillämpning av annan lagstiftning mycket begränsad. Teletjänsternas unika karaktär är anledningen till att kontrollansvar och generell ersättningsskyldighet för indirekt skada inte kan införas på grundval av ett oskälighetsresonemang byggt på analogier med konsumenträttslig lagstiftning i allmänhet.

Telelagen har vid flera tillfällen sedan avtalsvillkorslagen infördes genomgått ingripande förändringar och hade lagstiftaren velat införa ett kontrollansvar i telelagen eller på telemarknaden hade han också kunnat göra detta. Det saknas grund för att genom rättspraxis föra in ett kontrollansvar på telemarknaden.

Televerksamhet har däremot en del likheter med postbefordran. Det är också samma myndighet, Post- och telestyrelsen, som utövar tillsyn över de två områdena medan det är Energimyndigheten som utövar tillsyn över ellagen. I 6 § postlagen (1993:1684) stadgas en begränsning av postbefordringsföretagens ansvar för vanlig brevförsändelse. Utgångspunkten bör vara att inte heller teleoperatörer skall ha ett långtgående skadeståndsansvar.

HD har i rättsfallet NJA 2000 s. 325 valt att inte utsträcka skadeståndsskyldighetens omfattning genom analog tillämpning av upphovsrättslagen. Motsvarande betraktelsesätt, att det krävs lagstöd för att utvidga det skadeståndspliktiga området, är tillämpligt på införande av kontrollansvar.

Villkoret f)

RSL COM bestrider att ett avtalsvillkor som innehåller begränsningar i fråga om ersättning för indirekt skada i avtal mellan teleoperatörer och konsument på den svenska telemarknaden skulle strida mot 3 § avtalsvillkorslagen. Syftet med aktuellt villkor är att begränsa bolagets ansvar vad avser indirekta skador och följdskador, vilket är skäligt i sammanhanget. Den begränsning till ersättning för direkta skador som RSL COM har i sina allmänna villkor är skälig.

En parallell kan dras med andra distributionstjänster, exempelvis Postens verksamhet eller fysiska transporttjänster. Det är legio att friskriva sig från oförutsägbara följskador på grund av t.ex. förseningar. Om en vara skadas i transporten åligger det transportören att ersätta skadan på varan. Transportören drabbas dock inte av ansvar för utebliven vinst för det fall varan är en reservdel till en maskin som på grund av transportskadan får stå stilla ytterligare några dagar. På motsvarande sätt bär Posten inte ansvar för en utebliven vinst på grund av att en skriftlig order till en fondkommissionär kommer fram en dag för sent.

RSL COM:s verksamhet innebär att vidarebefordra telemeddelanden. RSL COM:s ansvar mot sina kunder är således att upprätthålla driften av bolagets eget nät. Med tanke på prestationens natur och den låga kostnaden för varje enskilt telefonsamtal kan RSL COM inte garantera 100-procentig driftssäkerhet. Av motsvarande anledning är det skäligt att bolagets ansvar begränsas till direkta skador som orsakas av driftsstörningar. Det vore också fullständigt orimligt om bolaget skulle vara tvingat att ta ett fullt skadeståndsansvar för indirekta skador som en konsument kan drabbas av vid avbrott i tjänsten. Ett sådant ansvar skulle kunna innebära att en konsument efter ett avbrott kunde påstå att han skulle ha genomfört en lönsam aktieaffär via telefon men förhindrats att göra detta på grund av avbrottet. Ett avbrott i den tjänst han skulle erhållit av RSL COM för några kronor skulle med detta resonemang utan vidare kunna resultera i skadestånd på miljontals kronor vilket är orimligt. Indirekta skador på grund av att telemeddelanden inte kunnat vidarebefordras kan inbegripa ett närmast oändligt antal skadetyper och de flesta torde inte ha någon likhet med de skadetyper som angavs som exempel i förarbetena till ellagen eller konsumentköplagen. Omfattningen av en ersättningsskyldighet för indirekta skador är därför helt oförutsebar. RSL COM:s ansvarsbegränsning till direkta skador måste därför anses skäligt och motsatsvis inte oskälig gentemot konsument.

En utsträckning av ersättningsskyldigheten till att omfatta indirekta skador inom en teleoperatörs kontrollsfär skulle medföra ökade kostnader för teleoperatörerna. Kostnaderna skulle slutligen få bäras av kunderna. Även ur denna aspekt är villkoret således skäligt mot konsumenten då det bidrar till bibehållande av låga priser.

I 11 kap. 11 § ellagen finns en bestämmelse med innebörden att en konsument skall ersättas för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av elavbrott, om orsaken till avbrottet ligger inom näringsidkarens kontrollsfär. Bestämmelsen i ellagen utformades efter mönster från konsumentköplagen. De exempel på indirekta skador som angivits i förarbetena till respektive lagar är av helt annan natur än indirekta skador som kan tänkas uppstå på grund av avbrott i televerksamhet.

Det är inte rimligt att dra en direkt parallell mellan telemarknaden och elmarknaden mot bakgrund av att de tjänster som en teleoperatör tillhandahåller kunderna i grunden skiljer sig från vad en elleverantör säljer i enlighet med vad som redovisats ovan. I fråga om produkter som omfattas av konsumentköplagen är skillnaderna än större. Inte heller dessa lagar är tillämpliga på RSL COM:s verksamhet. Teletjänsternas unika karaktär gör att generell ersättningsskyldighet för indirekt skada inte kan införas på grundval av ett oskälighetsresonemang byggt på analogier med konsumenträttslig lagstiftning i allmänhet.

RSL COM delar inte KO:s uppfattning att det föreligger en gällande rättslig princip att den skadelidande skall ha full ersättning för skada. Påståendet kan möjligen vara riktigt vid tillämpning av skadeståndslagen. Beträffande skadestånd i kontraktsförhållanden föreligger dock icke någon sådan princip i svensk rätt. Avtalsvillkoret är således inte oskäligt mot konsument.

Villkoret g)

Det aktuella villkoret har utgått.

Villkoret h)

RSL COM har justerat detta villkor och något krav på skriftlig uppsägning föreligger numera inte. Däremot anges att uppsägningen bör vara skriftlig men detta är bara en ordningsföreskrift. Bevisbördan för att uppsägningen skett torde åvila konsumenten och

syftet med upplysningen att uppsägningen bör ske skriftligen är att underlätta för konsumenten att uppfylla sin bevisbörda. Villkoret kan inte nu anses som oskäligt.

Villkoret i)

Det aktuella villkoret har utgått.

Villkoret j)

RSL COM har tagit bort skriftlighetskravet för reklamation varför villkoret i denna del inte kan anses som oskäligt.

I övrigt uppfattar RSL COM det gällande villkoret som skäligt. Villkoret följer gällande rätt. Reklamationen skall ske inom skälig tid efter det att konsumenten märkt eller bortmärka felet. Ett fel i RSL COM:s tjänst, dvs. normalt avbrott i teleförbindelsen, torde märkas omedelbart. 90 dagars reklamationstid är därför sannolikt längre än vad som följer av konsumenträttslig lagstiftning som anger att reklamation skall ske inom skälig tid, dock senast inom två år. Även om det är fel på en faktura så torde 90 dagar från fakturans erhållande vara väl tilltaget för att en reklamation skall kunna göras inom skälig tid. Tvåårsregeln innebär inte en rätt för konsumenten att alltid reklamera inom två år, utan tvärtom är det en regel som ytterst begränsar konsumenternas möjligheter även om reklamationen därefter skulle ske inom i och för sig skälig tid.

Rättegångskostnader

RSL COM, som är medvetet om att reglering för ersättning av rättegångskostnader saknas i avtalsvillkorslagen, menar att det analogivis med reglerna för ersättning för rättegångskostnader i marknadsföringslagen bör utgå ersättning för rättegångskostnader i aktuell process. Skulle ersättning inte kunna utgå finner RSL COM det särskilt anmärkningsvärt att KO utan föregående varning om att så skulle ske, inger en stämningsansökan vilken medför stora kostnader för en enskild och detta oavsett om KO har rätt eller fel.

KO

Utformningen av de villkor som KO har yrkat förbud mot har en sådan principiell betydelse att samtliga villkor bör prövas av Marknadsdomstolen även om en del av dessa för närvarande inte används av RSL COM. De villkor som KO yrkat förbud emot har använts av RSL COM i bolagets avtalsförhållande med konsumenter.

Villkoret b)

RSL COM har av Post- och telestyrelsen, PTS, meddelats tillstånd att inom allmänt tillgängligt telenät tillhandahålla telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt.

I 40 § telelagen anges att en tillståndshavare skall se till att abonnenten får tillgång till telenätjänster som tillhandahålls av någon som tillståndshavaren bedriver samtrafik med. Det är accessnätoperatören som bedriver samtrafik genom att upplåta sitt nät till andra operatörer. 30 § telelagen är avsedd att främja konsumentens intresse. Rättigheten för den enskilde konsumenten att få information om att telefonitjänsten kan stängas av vid utebliven betalning utgör ett skydd för konsumenten. 30 och 40 §§ telelagen riktar sig huvudsakligen till olika aktörer. 30 § telelagen bevakar konsumenternas intresse och riktar sig till alla och envar som tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt. 40 § telelagen utgör däremot en skyldighet för en snävare grupp, dvs. tillståndshavare, i sin roll som accessnätoperatör, som inom ett allmänt tillgängligt telenät tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt eller digital mobiltelefonitjänst. Av PTS yttrande av den 18 mars 2002 framgår att PTS kommer till samma slutsats som KO vad gäller tolkningen av lokutionen ”den som tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt”.

Det kan påpekas att om konsumentens förvalda operatör stänger av konsumentens abonnemang kan denne inte per automatik ringa med accessnätoperatören.

Villkoret e)

Vad RSL COM har uppgivit om lagstiftarens intentioner med att ta in ett uttryckligt kontrollansvar i lag är endast spekulationer. Det förhållandet att kontrollansvar införts för elleverantörer innebär inte att den slutsatsen kan dras att lagstiftaren ansett att analogislut från konsumenträttslig lagstiftning inte är möjligt avseende kontrollansvaret på tjänster.

En jämförelse mellan teletjänster och postbefordran är inte adekvat. Förutsättningarna skiljer sig åt mellan dessa båda tjänster för mycket bl.a. beroende på att de avtalsvillkor som nu är under prövning är intagna i ett avtal vilket löper på obestämd tid för en tjänst som kan utnyttjas kontinuerligt oavsett i vilken omfattning tjänsten tas i anspråk. När det gäller postbefordran saknas ett sådant avtal. I dessa fall blir de villkor som gäller tillämpliga endast om, och i så fall när, tjänsten utnyttjas.

Villkoret f)

Den som bedriver verksamheten har också kontrollen över densamma och därmed möjlighet att förebygga fel, varför det är rimligt att denne bär ansvaret när fel uppstår. I förlängningen innebär detta att ansvaret för skador som drabbar konsumenterna kommer att fördelas mellan de som tillhandahåller de olika tjänsterna på ett sätt som är rimligt för alla parter, nämligen på det sättet att den som bedriver en verksamhet bär fullt skadeståndsansvar för skador som orsakats av händelser inom dennes kontroll.

RSL COM

KO har valt att väcka talan mot en operatör som slutat använda villkoren trots – eller kanske på grund av – att den operatören kan antas vara mindre benägen att försvara villkoren såsom skäligen. En dom mot RSL COM är i och för sig inte direkt tillämplig i förhållande till andra operatörer. KO har emellertid för avsikt att på detta sätt söka bilda praxis i aktuella frågor, trots att ett domslut som baseras på argumentationen i målet där den ena parten inte har något intresse av att processa om huvuddelen av de aktuella villkoren, rimligen får anses sakna en grundläggande förutsättning för bildande av praxis i

svensk rätt, nämligen att två i frågan engagerade parter lägger fram argument för rättens prövning.

ÅBEROPAD BEVISNING

KO har som skriftlig bevisning åberopat

1. Kopia av "Allmänna villkor RSL COM" (domsbilaga).
2. Kopia av "PRISLISTA RSL COMPRIVAT".
3. Utlåtanden från PTS av den 10 januari 2002 och den 18 mars 2002.

RSL COM har som skriftlig bevisning åberopat

1. RSL COM:s nu gällande allmänna villkor.
2. Sammanställning av undersökning rörande 932 kunder och utredning rörande utdrag avseende var 25:e av RSL COM:s privatkunder.
3. Yttrande från PTS av den 10 januari 2002, särskilt tredje meningen under rubriken "Indirekt abonnentanslutning".

DOMSKÄL

Enligt 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) kan Marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor, som en näringsidkare använder när han erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK skall inriktas på om ett villkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Detta anses vara fallet bl.a. om villkoret, med avvikelser från gällande dispositiva rättsregler, ger näringsidkaren en förmån eller berövar

konsumenten en rättighet och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger. Frågan huruvida ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt skall avgöras på grundval av en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter. Vid skälighetsbedömningen spelar också villkorens förhållande till tvingande lagstiftning stor roll. Ett avtalsvillkor som strider mot tvingande lag är regelmässigt att anse som oskäligt. Avtalsvillkor som strider mot tvingande allmänna rättsprinciper, utan att dessa framgår av lag, kan också förbjudas. Även sådana villkor som presenterats eller utformats på ett vilseledande eller oklart sätt, så att konsumenten inte kan förutse vilka konsekvenser villkoret får för honom, är normalt att anse som oskäliga enligt AVLK (prop. 1994/95:17 s. 65).

Genom AVLK har rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal införlivats med svensk rätt. I artikel 3.3 i direktivet hänvisas till en vägledande, inte uttömmande, lista på villkor som kan anses oskäliga. Enligt motiven till AVLK (prop. 1994/95:17 s. 92 och 94) är villkoren i fråga typiskt sett att anse som oskäliga enligt AVLK i den mån de inte varit föremål för individuell förhandling.

Att ett påtalat villkor upphört att tillämpas utgör inte något hinder mot en prövning av dess skälighet. Villkoren skall bedömas efter sin lydelse och innebörd. Att de kan ha tillämpats på ett sätt som avviker från denna saknar betydelse för prövningen av deras skälighet (MD 1997:1).

Nu aktuella avtalsvillkor ingår i ett kontraktsformulär som enligt vad som framkommit i målet använts av RSL COM. Det ifrågavarande kontraktsformuläret får mot denna bakgrund anses ha masskaraktär och kan således inte sägas ha utformats separat för enskilda fall. Marknadsdomstolen finner därför att det är påkallat från allmän synpunkt att pröva de påtalade villkoren.

Marknadsdomstolen gör följande bedömning beträffande villkoren i fråga.

Villkoret a)

Påtalat villkor anger att uppsägning skall ske skriftligen. Som KO har anfört framgår av villkorslistan i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal bl.a. att en förutsättning för att ett villkor som tillåter näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren, respektive tillåter näringsidkaren att höja priset, inte skall anses som oskäligt, är att konsumenten skall kunna säga upp avtalet. Om det i avtalet ställs krav på att uppsägningen skall ske på visst sätt innebär det en begränsning av konsumentens rätt i förhållande till vad som anges i villkorslistan som förutsättning för att sådana villkor inte skall anses som oskäliga.

Marknadsdomstolen har tidigare funnit att avtalsvillkor om att reklamation skall ske skriftligen är oskäligt enligt AVLK (MD 1977:9 och 1990:7). Skäl saknas till annan bedömning vid uppsägning av nu aktuellt slag. Föreskriften om skriftlig form måste därför vara att anse som ett oskäligt avtalsvillkor.

Villkoret b)

Påtalat villkor anger att RSL COM har rätt att stänga av tjänsten till dess full betalning sker. Av 30 § telelagen (1993:597) framgår att tillhandahållande av telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt får avbrytas om tjänsten inte betalas i rätt tid; dock skall innan tillhandahållandet avbryts abonnenten uppmanas att betala inom viss skälig tid. Abonnenten skall också underrättas om att tillhandahållandet, om betalning då inte sker, kan komma att avbrytas. Betalas tjänsten får tillhandahållandet inte avbrytas. Enligt KO omfattas RSL COM av denna bestämmelse i telelagen. Till stöd härför har KO åberopat yttrandena från Post- och telestyrelsen, PTS. RSL COM, å sin sida, har invänt att bestämmelsen inte är tillämplig på bolagets tjänster och således inte heller tillämplig på de allmänna villkoren som är föremål för nu aktuellt mål.

Av yttrandena från PTS framgår att teleoperatör som tillhandahåller telefonitjänst till fast nätanslutningspunkt kan indelas i två kategorier enligt rådande marknadssituation. Den första kategorin, benämnd direkt abonnentanslutning, omfattar den s.k. accessnätsope-

ratören. Den andra kategorin utgörs av förvals- och prefixvalsoperatörer som tillhandahåller indirekt abonnentanslutning åt abonnent vid accessnätsoperatörens fasta nätanslutning. Vidare framgår bl.a. att 30 § telelagen är avsedd att tillvarata konsumenternas intressen och riktar sig till alla och envar som tillhandahåller telefonitjänst.

Enligt Marknadsdomstolens mening ligger det vid bedömningen av detta villkor närmast till hands att söka ledning i 30 § telelagen som är avsedd att främja konsumenternas intressen och utgöra ett skydd för konsumenten. Enligt bestämmelsen skall vissa åtgärder vidtas för att säkerställa att abonnenten vederbörligen varnas innan tjänsten avbryts eller stängs av. Det nu påtalade villkoret, som ger intryck av att RSL COM har rätt att stänga av tjänsten utan att abonnenten först fått uppmaning att betala inom viss skälig tid och erhållit underrättelse om att tillhandahållandet annars kan komma att avbrytas, får på den grunden anses vara oskäligt enligt AVLK. Denna bedömning påverkas inte av att uppgifterna om påföljd vid betalningsdröjsmål lämnas i inkassokrav.

Villkoret c)

Villkoret anger att om kunden helt eller delvis dröjer med betalningen mer än 14 dagar efter det att RSL COM sänt påminnelse, har bolaget rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet. Det är en grundläggande civilrättslig princip att ett kontraktsbrott måste vara väsentligt för att utgöra grund för hävande av ett ingånget avtal. I nu påtalat avtalsvillkor saknas förbehåll att hävande endast får äga rum vid ett kontraktsbrott som avser mer än en ringa del av betalningen som är försenad eller att dröjsmålet kan anses som väsentligt. Villkoret innebär en avvikelse från gällande rätt och rubbar en rimlig balans mellan parterna. Villkoret är därför oskäligt på sätt KO anför.

Villkoret d)

I villkoret anges att kunden medger att uppgifterna får användas för nummerupplysningsändamål samt för utformning av RSL COM:s information och erbjudanden till kunden i samband med abonnemanget.

Personuppgiftslagen (1998:204), PuL, tar sikte på att skydda den personliga integriteten mot kränkningar som kan uppkomma vid behandling av personuppgifter för t.ex. direktmarknadsföringsändamål. Personuppgifter får behandlas endast om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen (10 §). Lagen medger dock avsteg från kravet på samtycke i vissa fall. Ett sådant undantag gäller när behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att ett ändamål skall kunna tillgodoses som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man till vilken personuppgifterna lämnas ut, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten (10 § f). Om behandling av personuppgifter för ändamål som rör direkt marknadsföring tillåts efter en sådan intresseavvägning som görs enligt 10 § f, får uppgifterna också användas för detta ändamål. Enligt 11 § får personuppgifter inte behandlas för ändamål som rör direkt marknadsföring, om den registrerade hos den personuppgiftsansvarige skriftligen har anmält att han eller hon motsätter sig sådan behandling. Bestämmelsen i 11 § är självständig i förhållande till 10 § f och ger den enskilde rätt att genom en skriftlig viljeförklaring när som helst avböja personuppgiftsbehandling för detta ändamål. Det gäller även om den enskilde tidigare samtyckt till behandlingen.

Vad som förekommit i målet får anses ge vid handen att det påtalade villkoret i den del som avser erbjudanden till kunden i samband med abonnemanget möjliggör användande av personuppgifter för ändamål som rör direkt marknadsföring på sätt KO gjort gällande. Detta får anses gälla även den del av villkoret som talar om nummerupplysningssändamål och information till kunden i samband med abonnemanget, om uppgifterna används på sådant sätt att fråga är om direkt marknadsföring.

Av det påtalade villkoret framgår inte att den registrerade har möjlighet att skriftligen anmäla att han eller hon motsätter sig att personuppgifter behandlas för ändamål som rör direkt marknadsföring varför konsumenten kan bibringas den uppfattningen att han eller hon är bunden av medgivandet.

Villkoret är, mot bakgrund av det anförda, oklart och kan vilseleda de kunder med vilka avtalet ingås om deras rättsliga möjligheter att hindra att personuppgifter behandlas för

ändamål som rör direkt marknadsföring. Villkoret får därför anses oskäligt.

Villkoret e)

Ifrågavarande villkor innebär att RSL COM under vissa i villkoret angivna förutsättningar friskriver sig från skadestånd m.m. Det kan inte uteslutas att i villkoret angivna händelser skulle kunna inträffa bl.a. som en följd av vårdslöshet från RSL COM:s sida. Som KO anfört torde enligt gällande dispositiv rätt fel eller dröjsmål som uppkommit på grund av näringsidkarens vårdslöshet medföra att denne ådrar sig ett skadeståndsansvar. Genom de i villkoret angivna exemplen på ansvarsbefriande händelser, innefattande förhållanden där skadeståndsskyldighet enligt vedertagen rättsuppfattning skulle kunna föreligga, ger exemplen och den allmänt formulerade delen av villkoret i fråga intrycket att RSL COM:s skadeståndsskyldighet är mer begränsad än vad som följer av gällande rätt och konsumenten kan därmed vilseledas om sina rättsliga möjligheter. Redan mot bakgrund av det anförda får berört villkor anses som oskäligt.

Villkoret f)

Villkoret innebär att det för skada till följd av att RSL COM ej fullföljt sina åtaganden enligt nu aktuellt avtal, utgår ersättning enbart för direkta utgifter som föranletts av skadan. Ingen ersättning utgår för indirekt förlust, följdskada eller skada som rimligen inte kunnat förutses av RSL COM. Så som villkoret är formulerat utesluter det ansvar när t.ex. grov vårdslöshet skulle kunna läggas RSL COM till last. Av förarbetena till AVLK framgår att avtalsvillor som strider mot tvingande allmänna rättsprinciper kan förbjudas. Som exempel nämns avtal som friskriver näringsidkare från skadeståndsskyldighet vid grov vårdslöshet. Villkoret ger således intryck av att RSL COM:s skadeståndsskyldighet är mer begränsad än vad som följer av gällande rätt och konsumenten kan därmed vilseledas om sina rättsliga möjligheter. Redan mot bakgrund av det anförda får berört villkor anses som oskäligt.

Villkoret g)

Villkoret anger att RSL COM:s skadeståndsansvar är begränsat till 10 000 kr per år, oavsett omfattningen av de skador som inträffat under året. Enligt punkten 1 b i villkorslistan i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, skall ett avtalsvillkor vars mål eller konsekvens är att otillbörligen utesluta eller begränsa konsumentens lagliga rättigheter gentemot näringsidkaren i händelse av att näringsidkaren bryter helt eller delvis mot någon avtalsförpliktelse anses vara oskäligt.

Aktuellt villkor innebär att RSL COM begränsat sitt skadeståndsansvar även för fall där skadestånd enligt gällande skadeståndsrättsliga principer skulle kunna utgå med större belopp än som anges i villkoret.

Mot bakgrund av det anförda finner Marknadsdomstolen att det påtalade villkoret är att anse som oskäligt.

Villkoret h)

Påtalat villkor anger att uppsägningen skall ske skriftligen för att vara giltig. Ledning för bedömningen hämtas bl.a. från konsumentskyddande lagstiftning. Av förarbetena till konsumentköplagen (prop. 1989/90:89 s. 113) framgår t.ex. att något krav på att reklamationer skall vara skriftliga inte kan ställas. Som anförs under villkoret a) har Marknadsdomstolen också i tidigare mål funnit att ett avtalsvillkor om att reklamation skall ske skriftligen är oskäligt enligt AVLK. Skäl saknas för annan bedömning i nu aktuellt fall. Föreskriften om skriftlig form måste därför vara att anse som ett oskäligt avtalsvillkor.

Villkoret i)

Villkoret, som anger att Stockholms tingsrätt skall vara första instans, innebär att konsumenten blir skyldig att godta den exklusiva behörighet som tillkommer en domstol som kan befinna sig långt från dennes hemvist. Detta kan för konsumenten medföra

både svårigheter att inställa sig och högre kostnader. Villkoret strider, på sätt KO anført, mot bestämmelser i rättegångsbalken och är därför oskäligt.

Villkoret j)

Av påtalat villkor framgår att anspråk skall för att kunna göras gällande framställas skriftligen till den andra parten utan oskäligt dröjsmål, dock senast 90 dagar efter det att den händelse på vilket anspråket grundades inträffade.

För prövningen av frågan om huruvida denna tid är skälig kan ledning hämtas från såväl dispositiv rätt, t.ex. 32 § köplagen (1990:931), som konsumentskyddande lagstiftning, t.ex 17 § KtjL. Härav framgår att en sådan tidsfrist enligt dessa lagrum är betydligt längre än den som anges i det påtalade avtalsvillkoret. Motsvarande gäller även preskriptionsfrist enligt allmänna preskriptionsregler. Det sistnämnda innebär, på sätt KO anført, att viss obalans uppkommer mellan näringsidkare och konsument. Mot bakgrund av det anförda måste ifrågavarande del av villkoret anses som oskäligt.

På skäl som anförts under villkoren a) och h) är villkoret även såvitt avser kravet på skriftlighet att anse som oskäligt. KO:s talan i denna del skall bifallas.

Rättegångskostnader

RSL COM har yrkat ersättning för rättegångskostnader. Bolaget har som skäl härför i huvudsak anført att KO inlett en process mot bolaget utan att dessförinnan ha gjort tillräckliga försök att få till stånd en uppgörelse beträffande ifrågavarande avtalsvillkor. Vissa av villkoren tillämpas dessutom inte längre av bolaget. Bolaget anser att det inte kan anses rimligt att ett i aktuell bransch litet bolag som RSL COM skall behöva åsamkas kostnader för medverkan i en process av detta slag.

Marknadsdomstolen finner att det av RSL COM framställda yrkandet om ersättning för rättegångskostnader inte till någon del lagligen kan bifallas. Yrkandet om ersättning för rättegångskostnader måste därför ogillas.

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Maria Renmyr, Per Eklund (skiljaktig),
Carin Holmquist, Lars-Gunnar Mattsson, Marianne Reuterskiöld och Anders Stenlund

Sekreterare: Elisabeth Sundlöf

Per Eklund anförde:

Jag har några synpunkter i tillägg till vad som anförs i anslutning till villkoret d. Dessa anges mot slutet. Jag finner vidare att det påtalade villkoret f i sig är att anse som oskäligt. Min bedömning grundar sig på följande.

Avtalsvillkor som strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning anses vara oskäliga i sig. De frågor som regleras genom avtalet mellan RSL COM och de abonnenter som är konsumenter kan inte omedelbart anknytas till några specifika konsumentskyddande lagbestämmelser. I stället får man vid skälighetsbedömningen av förevarande avtalsvillkor hämta ledning från konsumentskyddande lagstiftning, som avser snarlika avtalsförhållanden och sakområden, och se om man kan urskilja ett mönster vad gäller den lagtekniska lösning som har bäring på den bedömning som aktualiseras i målet. De slutsatser som eventuellt kan göras har betydelse, om de leder till att man kan konstatera att det finns allmänna rättsprinciper som har en tvingande karaktär i det aktuella hänseendet. Det måste nämligen framhållas att principer av detta slag – utan att dessa framgår av lag – också kan förbjudas med stöd av AVLK (se prop. 1994/95:17 s. 65).

Konsumenttjänstlagens reglering är uppenbarligen en sådan som kan tjäna som vägledning. Som utgångspunkt gäller enligt denna lag att näringsidkaren svarar för skada som konsumenten ådrar sig genom ett fel hos tjänsten. Näringsidkaren är dock fri från ansvar, om felet berott på hinder utanför hans kontroll som han inte borde ha förutsatt i samband med avtalet och som han inte heller kunde ha undvikit eller övervunnit. Näringsidkaren svarar även för underleverantör eller annan näringsidkare som utfört tjänsten, om denne inte kunnat bli fri från ansvar enligt kontrollansvaret. Full ersättning skall utges till konsumenten. Reglerna om det är tvingande till konsumentens förmån. Någon uppdelning görs inte mellan direkt respektive indirekt skada. Ersättning utgår sålunda för all ekonomisk skada som drabbar konsumenten. De principer som här redovisats finns även i annan konsumentskyddande lagstiftning såsom i konsumentköplagen (14 §), som banade väg för kontrollansvaret, och i ellagen (11 kap. 10 och 11 §§).

Ellagens aktuella bestämmelser har särskilt intresse i sammanhanget, eftersom det i lagen, som är relativt ny (från år 1998), regleras skade- och ersättningssituationer som är följer av avbruten elleverans vilka är snarlika dem som kan inträffa i samband med att

en teleföbindelse plötsligt avbryts. En konsument, som exempelvis utför privatekonomiska transaktioner via Internet, och dataföbindelsen plötsligt avbryts till följd av elavbrott har, oavsett vilken ekonomisk förlust eller skada som han eller hon då drabbas av, i princip rätt till full kompensation för skadan. Det följer av ellagen. En konsument, som utför liknande transaktioner per telefon och teleföbindelsen avbryts, har dock inte någon motsvarande laglig rätt till ersättning för indirekta skador som orsakats av den avbrutna föbindelsen.

Förevarande skillnad när det gäller möjligheterna för konsumenter att få ersättning för följdsador är svår att motivera.

Enligt min bedömning har genom den sedan drygt tio år framväxande konsumentskyddande lagstiftningen principerna om näringsidkarens kontrollansvar och om skyldighet att svara även för indirekta skador gentemot konsument fått sådan genomslagskraft att de otvivelaktigt måste betraktas som uttryck för tvingande allmänna rättsprinciper. Redan på grund härav kan anses att villkoret f är oskäligt enligt AVLK genom att det undantar konsumentens indirekta skador från RSL COM:s skadeståndsansvar. Det kan tilläggas att Marknadsdomstolen tidigare har bedömt ett avtalsvillkor som oskäligt genom att näringsidkarens ansvar för fel eller brist begränsats till direkta kostnader och inte omfattat indirekta kostnader. Det aktuella avtalet avsåg försäljning och installation av larm. Domstolen fann att villkoret i väsentlig utsträckning avvek från dispositiv rätt och innebar att en genomsnittligt rimlig balans mellan parterna inte längre var för handen (MD 1982:15). Numera skulle avtalsvillkoret bedömas strida mot tvingande lag på grund av bestämmelserna i konsumenttjänst- och konsumentköplagarna om rätt för konsumenten att få ersättning för följdsador.

Mot den bedömning jag gör beträffande det nu aktuella avtalsvillkoret kan möjligen invändas att det skulle kunna vara fråga om några speciellt ovanliga eller omfattande och dessutom oförudda följdsador som RSL COM skulle kunna tvingas ersätta, om villkoret vid dess tillämpning gentemot konsument skulle förbjudas. Det är emellertid svårt och enligt min mening inte möjligt att komma på några sådana tänkbara fall som skiljer sig från vad som kan inträffa i form av följdförluster som konsumenten kan åsamkas och få kompensation för med stöd av ellagen. Vidare gäller att de tvingande rättsprinciperna givetvis måste vara tillämpliga fullt ut och därmed leda till att näringsidkarens

kontrollansvar blir gällande. RSL COM skulle till följd härav, då en tvist uppkommit, kunna göra gällande att avbrottet i teleförbindelsen berott på hinder utanför RSL COM:s kontroll som bolaget inte borde ha förutsett och som det inte heller kunde ha undvikit eller övervunnit. Om det förhåller sig så skulle RSL COM inte kunna hållas ansvarig för konsumentens följdförlust. Det bör också erinras om att vid en tvist i ett enskilt fall konsumenten skall kunna styrka adekvat kausalitet och visa att han eller hon planerat sitt handlande såväl så att risk för skada kunnat undvikas som att skadan begränsats så mycket som möjligt. Motsvarande principer gäller vid tillämpning av ellagens skadeståndsbestämmelser.

Marknadsdomstolen har funnit att motsvarande avtalsvillkor inte i sig varit oskäligen när avtalet träffats mellan näringsidkare (se bl.a. MD 1995:33). Det är givetvis en rimlig hållning. Ansvarsbegränsningar eller ansvarsfriskrivningar vid indirekt skada är vanligt förekommande i standardavtal mellan näringsidkare. Att också näringsidkaren och konsumenten kan träffa avtal om att ersättning till konsumenten för dennes indirekta skador inte skall omfatta förlust i näringsverksamhet följer dessutom av bestämmelser i konsumenttjänstlagen (31 § femte stycket och 32 § tredje stycket). Det finns ingångna standardavtal på tjänsteområdet mellan Konsumentombudsmannen och näringsidkare eller deras företrädare som också innehåller villkor som har sin grund i nämnda bestämmelser i konsumenttjänstlagen. Villkor av motsvarande slag finns även i liknande standardavtal när det gäller konsumentköp (jfr 32 § tredje stycket konsumentköplagen).

Mot bakgrund av det anförda finner jag att villkoret f strider mot de tvingande allmänna rättsprinciper som enligt lag gäller på rätts- och sakområden som inte skiljer sig från de i målet aktuella och som innebär att näringsidkares avtalsvillkor om friskrivning från ansvar gentemot konsument för dennes indirekta skador är i sig oskäligen enligt AVLK. Den omständigheten, att telelagen saknar bestämmelser om skadestånd till konsument liknande dem som finns i 11 kap. 10 och 11 §§ ellagen, gör inte en sådan bedömning mer tveksam. Avgörande till grund för den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK är nämligen om ett avtalsvillkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Görs bedömningen att villkoret är av sådant oskäligt slag, har det ingen betydelse att det saknas direkt stöd för bedömningen i lagbestämmelser som reglerar det aktuella sakområdet. Att ett avtalsvillkor om friskrivning från ansvar för följdförluster typiskt sett är oskäligt mot konsumenten när han eller hon köper en vara, får en tjänst utförd eller

mottar elleverans följer direkt av konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen och ellagen. Det är mot denna bakgrund snarast en tillfällighet och knappast grundat på något sakligt övervägande att konsumenter som teleabbonenter inte har ett motsvarande lagreglerat skydd.

Jag anser följaktligen att villkoret f är i sig oskäligt enligt AVLK och går därmed längre än domstolens majoritet som anser att villkoret får anses som oskäligt på grund av att det utformats på ett sätt som kan vilseleda konsumenten om dennes rättsliga möjligheter.

Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

Jag har slutligen följande synpunkter i anslutning till villkoret d. Många konsumenter har genom det av näringslivet uppbyggda spärregistret för telefonförsäljning och spärr av telefonnummer (NIX-Telefon) tackat nej till försäljning och marknadsföring per telefon. Jag menar att den konsument som spärrat sitt telefonnummer i NIX-Telefon också kan bibringas den uppfattningen att han eller hon är bunden av det medgivande som det påtalade villkoret innehåller. I vart fall kan konsumenten bli osäker på hur rättsläget skall uppfattas med tanke på hans eller hennes redan klart manifesterade viljeyttring att få slippa bli uppringd av försäljare och marknadsförare.